

ZGODNJA

DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in veljá po pošti za celo leto 4 gld. 20 kr., za polleta 2 gld. 20 kr., za četert leta 1 gld. 15 kr., V tiskarnici sprejemana na leto 3 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četert leta 90 kr., ako zadene na ta dan praznil, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXII.

V Ljubljani 3. kimovca 1869.

List 36.

K cerkvenim pesmam.*)

Bravcem!

Narod hebrejski naproti je prišel Ti z vejami palme: Glej pred Tabo tud mi s prošnjami, s himnami smo. Oni so pred terpljenjem dar'vali Ti hvalne darila: Mi Ti vladarju damó pesmi slavilne za dar!

Cvetno nedeljo cerkev.

Podajam Vam tukaj, dragi rojaki, večidel himen in sicer naj lepše in naj bolj navadne, ktere morajo mašniki sv. cerkve v svojih vsakdanjih molitvah in pri sveti daritvi brati. Sprejmite jih blagovoljno in prebirajte jih radi!

Namen moj, kateri me je vodil pri prestavljanju tih pesem, je bil podati slovenskim skladateljem klasičnih, Božji službi primernih poezij za vse praznike v letu in pa razširjati po deželi lepe starocerkvene in novejšje Riharjeve napeve, kateri so na latinske besede zloženi in nepripravni za cerkve po deželi. Drugi moj namen je bil tudi ta, da sem hotel tudi tistim omikanim Slovence, kateri latinščine popolnoma ne razumejo, pokazati, kako krasne, kako božanstvene pesme je rodila sv. katoliška cerkev, ki je bila vedno mati lepih umetnost, ktere je vselej podpirala in gojila, kakor podobarijo, slikarjijo, umetno zidarstvo, glasbo in petje, ravno tako tudi poezijo. Iz tih pesem se Slovenci lahko prepričajo, kako nesramne in hudobne so besede tistih zabavljivcev, kateri terdijo, da je katoliška cerkev nasprotnica vedam in umetnostim. Kje nahajaste naj lepših zidarskih stavb, naj lepših kipov in podob? Ali ne ravno v središču katoličanstva, v svetem Rimu? Kteri vladarji so bolj umetnosti podpirali kakor papeži neumerlega spomina? Kje se sliši lepše petje, kje bolj veličastna godba, kakor v toliko zaničevanih tempeljnih katoliške cerkve? In tisti neslani modrijani, kateri zasramujejo samostane, češ, da ni iz njih za človeštvo nič koristnega prišlo, ali bi imeli stare gerške in latinske pisatelje, ktere oni tako radi prebirajo in se med seboj za vsako besedico ravšajo, ali bi jih imeli, da se niso samostani s prepisovanjem rokopisov trudili? Ali ne vživajo oni truda samostanov? Da je sv. cerkev tudi pesništvo gojila, nam spričujejo njeni spevi, katerih nekteri se zamorejo meriti z naj slavnišimi odami Horacijevimi. S temi pesmami, ko sem jih po Danici razglaševal sem hotel Slovence soznaniti, zraven pa tudi sebi o prostih urah prijetno in podučno zabavo pripraviti. — Da je tako delo, kterege sem se lotil, zeló težko, lahko vsak spozná, zatoraj upam, da me ne bojo braveci preojstro sodili, ter bodo pregledali pomanjkljivosti, ktere se v prestavi sem

ter tje nahajajo. Tiskarne pogreške najdejo braveci popravljene na koncu, ravno tako je tudi v kazalu naznanjen red, v katerem bi se pesme bolje podale.

Gospod pa, kateri je navduševal svete pesnike, da so zložili tako božanstvene poezije, naj po njih ogreva serca pobožnih Slovencev, da bojo zmiraj bolj ljubili svojo naj boljši mater — sv. katoliško cerkev!

V Lozicah pri Ipavi na dan sv. Roka 1869. B.

Vvod.

Od nekdej je imela sv. cerkev navado v pobožnosti zbrane kristjane z lepimi pesmami, ktere so se pri Božji službi pele ali brale, ogrevati in njih serca iz navadnega vsakdanjega življenja v nadzemeljske kroge povzdigovali. Pri vsakdanjih duhovskih molitvah pa so himne še le poznej v navado prišle, naj berže so jih papeži Inocencij III (l. 1198), Gregor IX (l. 1227), in Miklavž III (l. 1277), kateri so brevir popravili in pomnožili ter v sedanji stan vredili, skor gotovo pravim, so jih ti papeži brevirju pridružili. To misel podpira to, da niti Amalarij, ki je živel v 9. stoletju, niti Benedikt, imenitni pisatelj 12. stoletja ne jemljeta v misel himen. Še le Durand, slavni liturgikar 13. veka, imenuje tudi himne v brevirjarju.

Pri vsakem delu brevirja, pri juternicah, hvalnicah itd., in o vsakem letnem času, razun vélikega tedna in pri molitvah za mertve, je s psalmodijo sklenjena himna. Véliki teden in pri molitvah za mertve se himne zato izpuščajo, ker se ne spodobi, da bi cerkev navdušene pesmi prepčevala, ko vse njene molitve in berila k žalosti in pokori spodbadajo. O veliki noči pa ona prevelike radosti vse svoje čutila strinja v brezštevilnem „Alleluja“ (Hvalite Boga).

Večidel himen cerkvenih je zloženih v trohejih, jambih, ali daktilih, malo jih ima šestomerne verze ali hexametre (n. pr. Gloria, laus et honor). Starim himnam iz prvih stoletij keršanstva, ktere so veliko lepše od novejših, manjka vsim stikov ali vjemanja verstic (rima); pri himnah srednjega veka se verste pogostoma na koncu vjemajo. Mnogo krasnih pesem se je zgubilo, od nekterih so le oddelki do nas prišli. Nektere so zelo velike in v brevirju in v naši prestavi se nahajajo le posamezni njihovi deli; bravec bo torej lahko spoznal, zakaj so misli in ideje v nekteri nedoveršene, zakaj mu se zdi pesem pretergana, zakaj jo sklene doksologija (Slava Očetu in Sinu...), ko naj manj pričakuje.

Cerkve je morala tako ravnati, da se niso brevirne molitve preveč narastle. Mnogo zalih, božanstvenih spevov je zloženih v nevezani besedi, v prozi. Kaj je „Gloria in exselsis,“ kaj vélike sabote „Exultet jam angelica turba“, kaj „Te Deum laudamus,“ družega, ka-

*) Cerkvene pesmi, ki jih je prestavil g. Jan. Bile, so bile ob enem posebej natiskane in tukaj nasledva ogovor in vvod. Vr.

kor pesem navdihnjena po Njem, ki pravimo v veri: „Qui locutus est per prophetas?“

Zdaj pa še par besed o skladateljih cerkvenih pesem. O mnogo pesmah se še ne vé, kdo jih je zložil. Tako je večidel pesnikov postnih pesem neznanih, ravno tako se ne vé za skladatelje himen o „cerkveni obletnici“, „sv. Jožefa“, „aposteljnov id. Imenitueji znani skladatelji himen so:

Prudentius Clemens, naj veči keršanski pesnik, rojen l. 348 p. Kr. v Saragosi na Španjskem, zagovornik pravi, cesarski namestnik za cesarja Teodozija I. Pozneje se je odtegnil javnemu življenju ter se ves vdal pobožnemu življenju in sveti poeziji; umerl je leta 413. Njegove dela so prišle na svitlo v Tibingi l. 1844 in v Lipskem leta 1860. Njegova je himna: O nedolžnih otrocih (prekrasna). —

Coelius Sedulius, keršanski pesnik. Živel je v 5. stoletju po Kristusu; kje da je bil rojen, ni znano. Bil je učenik modroslovja in zgovornosti in je umerl ko mašnik, ali celó škof okrog leta 450 v Ahaji. Njegova naj večja pesem je „Opus paschale“ in pa „Himnus abecedarius“ (abecedna himna), v kateri popisuje v 23 stavkih življenje in smert Gospodovo. Imenuje se ta pesem zato abecedna, ker se začenja vsak stavek z drugo čerko v abecednem redu.

Sv. Ambrož, sin rimskega mestjana Ambroža, je bil v Rimu v vsih vednostih poučen. Bil je poglavar Ligurije in Emilije, potem škof v Milanu. Slaven cerkven očak. Umerl je leta 397. Njemu se pripisujejo med drugimi sledeče himne: „Za mizo svitlo Jagnjeta“ (Ad regias Agni dapes), „Ob deveti uri“ (Nunc sancte nobis), „Ob dvanajsti uri“ (Rector potens) itd. „Te Deum laudamus“ je zložen bil po mislih učenih pisateljev že pred sv. Ambrožem, in se tedaj napčno sv. Ambrožu pripisuje in po njem imenuje.

Venerius Fortunatus, keršanski pesnik in škof v Poitiers-u, umerl l. 600. Spisal je pesmi „Zdrava morska zvezda“ in „Pevaj jezik“ (Pange lingua gloriosi lauream certaminis) itd.

Papež sv. Gregor Vel. † l. 604. Spisal je mnogo lepih himen o juternicah, večernicah, itd., raznih dni v tednu. Izmed njegovih himen je v slovenski prestavil le „Dan prvi“ (Primo die..) —

Rabanus Maurus, nadškof Mogunški. Spisal je med drugimi pesem „o Angelih“ (Christe sanctorum decus angelorum). Umerl l. 856.

Pavl dijakon 8. stoletja. Spisal je krasno pesem „o sv. Janezu Kerst.“

Sv. Bernard, slavni cerkveni učenik, poseben častivec presladkega imena Jezusa in Marije. Umerl l. 1153. Spisal je ljubeznjive himne „o sladkem imenu Jezusu.“ —

Sv. Tomaž Akvinski, angelski učenik imenovan, pri menihih Monte-kasinskih izrejen, je bil goreč častivec presv. Rešnjega Telesa, o katerem je zložil mnogo prekrasnih himen, n. pr. „Pange lingua,“ „Lauda Sion,“ „Sacris solemnibus“ itd. — Umerl je l. 1274. Po tisuč in tisuč cerkvah se razlega pred sv. Rešnjim Telesom njegov „Tantum ergo“ iz ust katoliških kristjanov.

Giacopone da Todi (Jacoponus), učenec sv. Frančiška Asiškega v 13. stoletju, je zložil žalostinko „Žalostna Mati.“ (Stabat mater). Nekteri mislijo, da je to pesem zložil sv. Bernard.

Thomas a Celano, učenec sv. Frančiška, umerl je l. 1250, je zložil sekvencijo „Dies irae.“

Papež Urban VIII. Umerl l. 1644, je zložil mnogo lepih himen; v nekterih posnema zeló sv. Bernarda.

Himno „Veni sancte spiritus“ je zložil Robert, sin francoskega kralja Hugona Kapet-a. Gloria, laus et

honor se pripisuje Teodulfu, škofu Orleanskemu, umerl je l. 821.

Tudi žena je zložila mnogo jako lepih himen, n. pr. „o sv. apostolih Petru in Pavlu (Decora lux, Beate pastor Petre itd.); ta žena je bila prva žena Beotijeva, ki je bil Rimljan in prvi minister iztočno — gotiškega kralja Teodorih-a.

To so ti, dragi bravec, izverstnejši cerkveni pesniki. Ako hočeš o njih kaj več brati, beri: „Beiträge zur Kirchengeschichte, Archäologie und Liturgik, von Dr. Hefele, Tübingen 1864“, „Himni breviarii Romani von Josef Pauly Aachen 1868“, in lectiones II. noct. breviarii (o svetih pesnikih), kar je tudi meni služilo pri spisovanju tih verstic. —

Določilo sv. zbora za obrede.

Decretum.

De missa Spiritus Sancti, quam Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa IX. Litteris Apostolicis in forma Brevis datis die 11 Aprilis Anni 1869, omnibus Ecclesiis Capitularibus et Conventualibus Urbis et Orbis praeter consuetam Conventualem celebrandam qualibet Feria V. injunxit, et de Collecta de eodem Spiritu Sancto in Missis quotidie addenda sequentia Dubia Sacrorum Rituum Congregationi exhibita fuerunt: nimirum.

Dubium I. An praedicta Missa votiva de Spiritu Sancto debeat esse cantata vel lecta?

Dubium II. An huic Missae addi de beat Gloria et Credo?

Dubium III. An haec Missa omittenda sit in octavis privilegiatis Paschatis et Epiphaniae, itemque Nativitatis et Corporis Christi, praesertim si est lecta?

Dubium IV. Qua hora haec Missa celebrari debeat?

Dubium V. An in hac Missa unica Oratio vel plures ut in Missis votivis dici debeant?

Dubium VI. An sit onus impositum Canonicis vel potius Ecclesiae?

Dubium VII. In Ecclesiis praesertim Sanctimonialium, in quibus attentis temporum circumstantiis una Missa vix potest celebrari, quid fieri debeat? quaenam omittenda?

Dubium VIII. An collecta de Spiritu Sancto debeat omitti in diebus primae et secundae Classis?

Haec autem dubia quum subscriptus Secretarius retulisset in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitibus subsignata die ad Vaticanum habilis Emi. ac Rmi. Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi audito prius voto alterius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris scripto exarato typisque evulgato rescribendum censuerunt.

Ad I. *In omnibus Chathedralibus et in Collegiatis, ubi quotidie canitur Missa Conventualis, cantari debet etiam Missa de Spiritu Sancto: in aliis Ecclesiis in Brevi Apostolico designatis haec Missa debet legi vel cani prout legitur vel canitur Missa Conventualis.*

Ad II. *In casu tam in Missa cum cantu quam in Missa sine cantu addatur Gloria et Credo.*

Ad III. *Standum est praescriptioni Brevis, ideoque singulis Feriis V. in quibus non occurrat Duplex primae vel secundae Classis est celebranda, etiamsi celebretur lecta.*

Ad IV. *Cantetur, aut legatur post Nonam, et etiam post omnes Missas a Rubricis eadem die praescriptas.*

Ad V. *In casu dici debet una tantum Oratio tam in Missa cum cantu, quam in Missa sine cantu.*

Ad VI. *Est onus Ecclesiae, et haberi debet ut pars servitii choralis.*

Ad VII. *Moniales non comprehenduntur.*

Ad VIII. *Negative et in Festis primae Classis dici debet sub unica conclusione; in Festis vero secundae Clas-*

sis cum propria conclusione. Atque ita rescripserunt. — Die 3 Julii 1869.

Facta autem per me infrascriptum Secretarium de praemissis Sanctissimo Domino Nostro PIO PAPA IX. relatione, Sanctitas Sua Sacrae Congregationis responsa approbavit, confirmavit ac servari mandavit. Die 8. iisdem Mense et Anno.

C. Epis. Portuenn. et S. Rufinae Card. PATRIZI S. R. C. Praef. Loco † Signi.

D. Bartolini S. R. C. Secretarius.

Solsko.

Deželni zbor se bliža, na katerem bode treba tudi v šolskem oziru marsikaj obravnavati, zlasti ker za našo deželo še nimamo šolske postave.

Začasne naredbe, zraven tega da so v svoji podlagi cerkvi nasprotno, se tudi s temeljnimi postavami krešejo; treba je pa, da zbor kaj dobrega, stanovitnega in določnega nasvetova, določi in za deželo doseči iše. Ako drugi zoper konkordat, ki je še zmiraj državna postava, v vsem njegovem obsegu tako velikansko in čisto brez vsacega ozira mahajo, mora tudi o šolski postavi, ki jo imamo še le dobiti, prosta beseda biti dovoljena. „Kärntner-Blatt“ ima nekatere prav globoko segajoče obravnave o šolstvu v oziru na nove postave. V spisu „Verouk v novi ljudski šoli“ pravi med drugim:

V novi šolski postavi stoji res v §. 3 „verouk“ na čelu vsem drugim učilnim tvarinam, toda le samo ko učilna tvarina, kakor n. pr. branje, petje, turnanje itd.; toda verouk se v ljudski šoli nikakor ne sme imeti zgolj za učno tvarino, temuč mora biti podlaga in cil vsega šolskega poduka, — um in serce mora prešinovati učeniku in učencu, vse šolsko življenje presijavati. Brez tega bi bila šola samo rabotna ali tlačanska naprava. Kako pa nova šolska postava pospešuje in oskerbljuje versko življenje, to nam nekteri §§. zadostno pojasnujejo. Ozrimo se na §. 5, ki pravi:

„Verouk zadevne cerkvene oblasti oskerbujejo in pred vsem drugim nadzorujejo.

Koliko ur naj se odkaže za verouk, določuje učna osnova.

Razdelitev učne tvarine na posamezne polletja (semestre) določuje cerkvena vradnja.

Učeniki verstva, cerkvene oblasti in verske družbe morajo ravnati primerno šolskim postavam in ukazom, ki jih šolske vradnje dajejo znotraj teh postáv.

Naredbe cerkvenih oblastnij zastran verskega uka in verskih váj mora okrajno šolsko nadzorstvo šolskemu vodniku naznanovati. Naredbam, ki so nezedinljive s plošnim šolskim redom, se naznanjenje odreče.“

Verski nauk tedaj „oskerbujejo“ in „nadzorujejo“ zadevne cerkvene oblasti, tedaj v katoliški Avstrii škofijstvo. Ali, doklej sme to oskerbovanje verskega nauka segati, tega ne določuje le samo od Boga k temu opravičena cerkev (cerkvena vradnja), ampak izločno državna postava. Kaj pa se bistno šteje k cerkvenemu oskerbovanju verskega nauka? Pred vsem drugim brez opovire 1. določanje verskega učenika, 2. določanje ur za učenje, 3. učnih bukev.

1. Učenik za verstvo, kaj pa, da ne more drugi biti, kakor od cerkvene oblasti (škofijstva) za tisti kraj postavljeni farni dušni pastir, in v njegovem imenu njegov kaplan; in v tem oziru ostane nova krajna šola „farna šola“, kakor dozda, od škofa pooblaščen za devni dušni pastir ima do nje naravno pravico. §. 19 št. 2, ki za občansko šolo (bürgerschule) predpisuje: „Po zmožnosti naj se oskerbé lastni učeniki za verouk,“ jasno kaže, kdaj naj se farna šola povzdigne v občansko šolo, s čimur bi se — kje srenja — lastnega „verskega učenika“ pač da samosvojno ali neozziroma na

krajno cerkveno oblast izvolila, in pod svetno vradnijo postavila.

Iz dosedanjega djanja nekterih srenjskih zastopništev in iz misel po časnikih itd. je lahko spreviditi, koliko proste delavnosti se utegne odkazati škofijstvu, in kaki stan pa kateketu.

2. Ne cerkvena oblast, ampak šolska osnova tukaj določuje, koliko ur naj se keršanski nauk uči (§. 5). Paragraf 4 pravi ob kratkem: „Učne osnove za ljudske šole in vse, kar gre k njeni znotranji vravnavi, po zaslišanji nasvetov deželnih šolskih vradnij, določi minister za obrede in uk.“ — Koliko časa bode še za verouk ostalo, ko bodo otroci z vsakterimi tvarinami tolikanj obloženi?..*)

3. Pri verskem nauku je naj bolj tehtna reč tudi določanje „učnih bukev.“ Tudi v tem cerkvi njena pravica ni zagotovljena. Zakaj, kar §. 5 dopušča („Razdeljenje učne tvarine na posamezne semestre gre cerkveni oblasti,“ to §. 8 podira, rekoč: „Volitev izmed učnih bukev in beril, ki so za dopuščene naznanjene, določi okrajno šolsko nadzorstvo potem, ko je zaslišalo posvet (konferencijo) okrajnih učnikov.“ Večkrat se utegne primeriti, da se odveržejo učne bukve z izgovorom, „da se ne strinjajo s splošnje šolsko vravnavo,“ ker se v njih sumijo kje kaki nauki iz „silabusa“ itd.

Ako so pa cerkvene oblasti tako vtesnovane pri postavljanji verskih učnikov, pri določevanju učnih ur in celo pri volitvi učnih bukev, se mora malo govoriti o vspehu podučevanja v keršanskem nauku, in vera, ki je v postavi postavljena na prvo mesto, bode v djanji dobila zelo poslednji, revni prostor.

Spis nadalje omenja, kako postava učenike in šolske vodnike vsega cerkvenega nadzora emancipira ter jim priliko daje, brez vere in zoper vero vravnati svoje svetne učne tvarine, in sicer s sklicovanjem na državno postavo od 25. maja 1868, §. 2: „Poduk v družij učnih tvarinah je prost vpliva ktere koli cerkve.“ Koliko naspertje je tukaj s celim duhom postave in vsimi njenimi določili v besedah: „Cerkev nadzoruje verski nauk,“ to tudi naj priprostejši lahko previdi...

Da bi pa z oskerbovanjem in nadzorstvom vere od države milostno obdarovana cerkev kje ne imela preveč svobode, ji država v §. 5 verh tega še nove zapreke in zadržke dela:

„Učeniki in cerkvene oblasti imajo ravnati primerno šolskim postavam in ukazom šolskih vradov.“

„Naredbe cerkvenih oblastnij zastran verskega uka in verskih váj se morajo po okrajnem šolskem nadzorstvu vodstvu šole (po §. 12: šolskemu učitelju naznaniti.) Naredbam, ki so nezedinljive s splošnim šolskim redom, se naznanilo odreče.“

Tedaj cerkev, z državo enakopravna moč, ktere organi v koštitucionalni državi pri šolski postavodaji niso sodelali, temuč so zoper njo protestovali (oporekali), cerkev naj brez pogoje tem šolskim postavam svojo delavnost daruje? Cerkvene oblasti, s kterih posredovanjem država in šola dobiva duhovno življenje, le-té naj svoje naredbe zastran verskega uka in verskih váj podveržejo svetnim šolskim oblastim v njih prevdarek in v njih dobro voljo?

Pri vsem tem je pa vender minister Hasner 23. apr. 1869 rekel v zbornici sprelepe besede: „On meni, da v resnici vladi se ne sme ne tolikanj zoperdržavski duh in ne toliko nemarnosti pripisovati, da bi čisto jasno ne spoznala, kolik pomen za odrejo narodov, koliko tolažilo, kolika moč in podpora za posameznega je v veri.“

*) Slišali smo, da v Terstu (blezo v mestni gimnaziji) se „slovenšini tako godí, da dobí po vsih družij tvarinah — še le pozno po 12 enkrat svojo urico, ko je bila že poprej celi dopoldan šola. (Popoldan namreč šole nimajo). Vr.

Spis se sklepa z besedami: Vera tedaj v novi šolski postavi ne nahaja zasluženega in potrebnega ozira, stališa in skerbi. Tega naj pač ne pregledajo še vé rni poslanci, in v prihodnjem deželnem zboru naj glas povzdignejo: „V veri je odreja valni pomen za narode, je tolažilo, moč in podpora za posameznega.“

Kako novošegni judje in mavtarji zoper kloštre udrihajo.

Vse kloštre preč! Takó se derejo rogovileži in od judov in mavtarjev podkurjeni dunajski delavci, kakor so se derli in se še deró: „konkordat preč!“ Kdo pa ima pravico kloštre ropati in podirati? Ali sme kdo kričati: „Vse cesarske in kraljeve hiše preč, vse vradnije preč, vse tergovske hiše preč, vse kmétovstva preč!“ Taki bi bil očitno puntar in prekucuh, sovražnik človeštva, kazni vreden, kdor bi tako počenjal. Lomastuhi zoper kloštre so ljudje frajmavratskega gajezda, satan je njih kralj in oče, peklenski ogenj pa njih delež. — Kteri tako zoper katoliške naprave udelujejo, je čisto očitno, da tudi Avstrijo kakor vsako drugo državo tičajo na podobno tatinsko in roparsko pot, na kakoršni je nova Italija, — oni hočejo Avstrijo v razbojniško jamo spreobniti. Poglejmo, kakošno čast in poštenje, kakošno srečo in blagor si je Italija s tatinstvom in ropom prisluzila. Komaj je mesec dni, kar se je v enem avstrijskih listov bralo, da je nova Italija tatinska derhal in da to je vsečez znano, ker krade se v malem in velikem, po očitnih in osebnih blagajnicah, v ministerstvu in po sodnijah. V Neapelnu je po preteklem svojem času vrednik časnika „vero Messagiere“ nazaj tirjal vloženo kavcijo, in predsednik sodnijstva v Neapelnu mu je naznanil, da je kavcija z akti vred ukradena. Poslancu Fambri-u iz Benedek, ki je med podkupljenci v tabakovski zadevi, je bil ukraden zvezek pisem, da bi se zamoglo z njimi spričati, da je zamotan v umazano podkupljenstvo. Celó v zbornó hraniše so bili prišli dvakrat tatovi in ukradli so vse tiste zborne pisma, ki so zadevale pravdo Bastaggi-Susanni-evo, ktera oba sta vlekla nezmérno denara pri prodaji južnolaških železnic itd. To tatinstvo se je že tako močno razcvetlo, da zborniki, namestovavci ljudstva, postavodajavci, izvoljenci izmed 24 milijonov si med seboj ne zaupajo. Laški časniki kar očitno velikim gospodom v oči berskajo naj sramotniši pregrehe, ki jih oni pohlevno v mavho vtaknejo in molčijo. Poslanec Lobbia, ki so ga potlej iskali umoriti, je v seji 5. rožn. t. l. pokazal zapečaten zvezčič pisem, v kterih je dokazano, da pri glasovanji zastran prodaje tabakovega monopola je bil eden poslancev podkupljen; rekel pa je, da pisma zamore le kakemu odboru izročiti, ker tukaj so pisma že večkrat zginile. Zbornica ni serdito zavernila tacih besedi, temuč kar pohlevno jih je sprejela, kar ne kaže dobre vesti. In res, prvo delo te komisije je bil sklep, da naj se napravi po naj novejših iznajdbah močna hranilnica s skrivnimi predali in s tolikimi ključi, kolikor je udov v odboru, da nobeden izmed deveterih odbornikov brez pričujočnosti družih ne more kase odpreti. V to hranilnico so djali Lobbiatove pisma in devajo tudi po vsaki seji zborniške obravnave, da se kaj ne ukrade. Ali je to ponižanje, ali ne? Pa ne le tatovi, obrekovavci, podkupljenci, goljufi, ampak tudi morivci so v laški zbornici. Poslanec Martino z Neapelna je zatožen dvojnate moritve in pač tudi zadolžen. Koliko je tako gospodarjenje deželi v prid, kažejo sami „liberalni“ časniki; „Opinione“ n. pr. poterjuje, da ni mogoče, da bi ministerstvo Menabrea-Digny nadalje držalo stremene s tako osodo. To pa je seme, ki se je sejalo in klije in raste že več lét. V višjih krogih in v velikem obsegu

se je jelo krasti. Kradli so vladarjem njih države, celo njih osebno lastino. Pokradli so samostanom vse njih premoženje; prodajali so po očitnih krajih kloštrom in cerkvam poropane reči. Duhovne, kteri odvezo odrekujejo tistim, kteri kupujejo cerkvam pograbljeno premoženje, sodnije v ječo obsojajo, to se pravi, višji krogi tatvino odobrujejo. (Obširnije v „N. Tir. St.“ 19. jul.) — Na tako pot tirajo tudi Avstrijo tisti lažnjivi svoboduhi in tatinski osrečevavci, kteri rogovilijo zoper kloštre, cerkev itd. Kterim cerkev in njene pravice niso svete, kterim lastina ni sveta, kterim naj boljši naprave sv. cerkve niso svete, — ti podkupujejo blagor človeškega zaroda.

Tu se dobro prileže, kar piše „Zagreb. list“ na vprašanje: „Čemu samostani?“ Namreč:

Ljudje se združijo in živé zedinjeni. Po kteri pravici? Po pravici svobodnega združevanja. Pa se zapirajo. Po kteri pravici? Po pravici, ki jo ima vsak človek, da svoje vrata odpre ali zapre? Po pravu, iti in priti, pa tudi domá ostati. Pa kaj domá počenjajo? Govoré tiho in molčijo; obračajo oči k zemlji in povzdigajo jih v nebesa; molijo in delajo. Odrekajo se svetú, mesnim nasladnostim, kratkočasom, nečimernostim, častém, sebičnosti. Oblačijo se v prosto in debelo platno ali sukno. Nobene reči ne imenujejo posamezni svoje lastnine. Kdor je bil bogat, postane siromak, kadar stopi v družbo. Kar ima, daje vsim. Kdor je bil poprej plemenitnik ali gospod, je enak unemu, kteri je bil kmetišk. Stanica je vsim enaka. Vsi žertvujejo lišp lás na glavi, vsi se pokrivajo z enakim ogrinjalom, jedó enak kruh, spé na enaki postelji, za vse je enak lés. Vsi so enaki. Moreš sem ter tje viditi človeka, ki je bil knez, pa sedaj je senca, kakor njegovi bratje; dolga prosta vreča, z jermenom krog ledja, to mu je obleka, in ako pravila tako išejo, bos hodi... Dosti je eno ime, in vsako je enako častno. Zapustili so rodovino po kervi, in štejejo se k duhovni družbi. Vse ljudi ljubijo enako. Rane hladé, strežejo nevednim, ubogim, bolnikom. Zbirajo si glavarja, kteremu se podveržejo, in imenujejo se med seboj: Brat! In zakaj vse to delajo? Zavoljo Boga. Njemu se klanjajo in ga molijo zase in za druge. Berlavi ljudje pravijo: Čemu take brezdelavne stvari? Ni ga pa svetejšega dela od njihovega, ni ga koristnejega opravila od unega, ki ga opravljajo te darežljive duše. Ko bi tudi nič družega ne delali, oni vendar zmiraj molijo za une, kteri nikoli ne molijo.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Naš domači umetnik gosp. Zajic je odmenil iz steariniziranega malca ali gipsa napravljati podobe naših slovečih rojakov, kar ima biti posebno lepo in znamenito delo. Podobe ali postave (štatve) bodo v celi osebi in po 18 palcev visoke. Nekaj jih ima že izdelanih, takó Vodnika, Slomška; Baraga je zdaj v delu. Na versto pridejo Knoblehar, Valvazor in morebiti Kos; želeti bi bilo tudi Vertovca itd. Naj bi častiti rojaki podpirali umetnega rojaka, ker umetnost je vsestransko v prid celi deželi.

Društvo sv. Jeronima za izdajanje dobrih bukev v Zagrebu šteje že 810 udov in ima 11.000 gl. premoženja.

Bogoslovec France Petrovčič je bil 26. t. m. poterjen za vojaka in sicer za brambovca, t. j., ako ne bo vojske, sme biti posvečen; ako bi bila potlej vojska, bode odmenjen za vojnega kaplana.

Iz Šmartnega pri Litiji. — Nekaj prav žalostnega imam danes sporočiti. Pretečeni četertek, t. j. 26. avg. dopoldne ugasnilo je predrago življenje; umrl je namreč doma pri svojih starših g. Jož. Hostnik, ki je

ravno prav izverstno doveršil drugo leto bogoslovja, umrl je 21. dan svoje bolezni za legarjem ali vročnico. Škoda je silna, ki nam jo je napravila smert, in zato tudi žalost splošnja. Z njim je ugasnila naj lepša naša nada, ugasnila zvezda naše fare. V ranjkem je pričakovala katoliška cerkev zares izverstnega vojščaka Kristusovega, svetega, pobožnega duhovnika; domovina, da ji bo zvezda med njenimi učenimi, in vsa naša fara je pričakovala, da bo po mnogih letih na leto zopet doživela veselo sv. novo mašo. — Pa Bog je sklenil drugač! V saboto (28. avg.) so hladni zemlji izročili svojega ljubljena in našega ljubljena visokočastiti gosp. stolni dekan dr. J. Pogačar, ki so še z drugimi gospodi nalašč iz Ljubljane prihiteli na pogreb, kakor so tudi sami visokočastiti g. dekan peli slovesno černo sv. mašo za ranjcega in so na leci obilno iz vse fare zbranemu ljudstvu v kaj lepem in ganljivem nagovoru tako milo razložili, kaj smo v ranjcem Jožetu zgubili, da se je velikrat glasen jok razlegal po cerkvi.

Res bi smeli zdihovati: Oče nebeški! zakaj si nam ga vzel? Ko bi nam ne odgovarjal sv. Duh iz bukev modrosti: „Ker je Bogu dopadel, je postal njegov ljubček, in ker je med grešniki živel, je bil vzeti.“ — „Zakaj njegova duša je dopadla Bogu, in zato je hitel ga vzeti izmed hudobije.“ Smeli bi klicati: Zakaj mu je bilo dano le tako kratko življenje? Komaj 22 spomlad je doživel! Pa zopet nam odgovarja sv. pismo: „Življenje brez madeža je velika starost.“ — „Starosti ne dela častitljive veliko število lét, ampak umnost človekova velja za sive lase. In če je tako, potem je Jože Hostnik zares doživel sivih las. Consummatus in brevi explevit tempora multa. Zgodaj je končal, pa je spolnil veliko lét.“

Življenje brez madeža je velika starost. In če le ktero, je njegovo življenje bilo brez madeža, če le kdo, ohranil je on kerstno nedolžnost do groba. Prav res je, kar so vis. č. g. dekan rekli na leci: Njegova podoba je bil sv. Alojzij, v to podobo je gledal in se po nji ravnal. Res, on se je po nji ravnal, sv. Alojzija častil, njemu v čast opravljal 6nedeljno pobožnost, kar gotovo ni pogostna prikazen v šolah. Zato je pa tudi bil čist kakor Alojzij, ponižen kakor on. Njegovo serce še vedelo ni, kaj je ošabnost, kaj napuh. Lepo so jo zadeli v. č. g. dekan, ki so rekli: Njegovo obnašanje je proti vsim tako bilo, da je nemogoče bilo, da bi bil on koga razžalil — koliko manj še Boga! Kdor ga je vidil, moral ga je ljubiti. In njegova prava, notranja pobožnost, kako lepo se je kazala vsaki čas! Še predzadnji dan njegovega zemeljskega življenja, ko mu je huda bolezen že pamet jela mešati, še je siloma planil s postelje, da bi bil klečé prejel svojega Boga, in ko mu je jezik že pešal, je še mermral: fiat voluntas tua! Tvoja volja, o Gospod, naj se zgodi! —

Umnost človekova velja za sive lase, pravi sv. pismo. In tudi umnost je bila pri Jožetu doma. On je imel tisto naj višo umnost, ki k Bogu hiti, kakor sem ravno kar pokazal, ali imel je tudi svetno umnost in učenost. Ko je ranjki zdelal domačo farno šmartensko šolo, šel je v Ljubljano v šole. Potem ko je prvo latinsko šolo z naj boljšim vspehom zdelal, vzeli so ga mil. g. knezoškof v Alojzijevišče, kjer se je pod umnim duhovskim vodstvom jel krepko razcvetati njegov bistri um. Ne samo v zapovedanih naukih je bil vedno izmed prvih, učil se je še tudi postranskih vednost; tako je n. pr. v zadnjih letih francoščino kaj dobro govoril. Ali naj na kratko povem z besedami v. č. g. dekana: njemu je bil dal Gospod talentov pét.

Leta 1867 je stopil v ljublj. semenišče z izverstnimi spričevali. Vodstvo je bilo veselo, da je semenišču zopet tako lepo cvetlico poslalo Alojzijevišče, in ni

se motilo. Če je še poprej posvetno umnost združeval z nebeško, je bilo to zdaj toliko bolj. Koj je postal veselje učenikov, ljubljencev predstojnikov, ki so naj večji upanje stavili v njega. Ali Gospod ga je vzel, „ne malitia mutaret intellectum ejus,“ ni ga več med nami; „njegov duh je še okoli nas, in le tole želim, naj bi nam ranjki Jožef zapustil svojega duha, naj bi njegov duh se spustil v druge mladenče, zlasti v njegove tovarše bogoslovce in jih enako vnel za vse dobro in lepo!“ — In s tem tudi jaz končam, in preljubega ranjkega blagemu spominu njegovih tovaršev in prijateljev priporočim ter rečem: Daj mu večni mir in pokoj, o Gospod, in večna luč naj mu sveti! —

Z Gorenskega. (Nektere vprašanja.) „Vorstehende Classification aus der Religion wird als ungültig erklärt, weil bei der von der k. k. Bezirkshauptmannschaft als Schulaufsichtsbehörde angeordneten öffentlichen Prüfung die Religion von der zum Unterrichte derselben berufenen Geistlichkeit nicht examinirt worden ist.“

K. k. Bezirkshauptmannschaft — — — — 1869.
Der als Prüfungscommissär abgeordnete N. N.“

Tako se glasi opomba, ki jo je v „Zaznamek“ neke ljudske šole na Gorenskem zapisal od c. k. poglavarstva k poskušnji poslan vradni komisar, ker duhovniki niso prišli tisti dan v šolo izpraševati. Te verstice nam vrivajo nekte vprašanja, ki jih naj reši, kdor jih more. Pervi: Kje je tista po toliko §§., ukazih, poveljih ustmen in pismeno tolikokrat obljubljena in zagotovljena ravnopravnost, po kateri je pri nas slovenski jezik vradni jezik, če c. k. vradnik na čisto po slovensko pisani „Zaznamek pridnosti in napredka“ opazko svojo nemški piše? Drugo vprašanje: Ali je to sad in olika nove ère, da komisar dolge čerte dela čez vse, kar dušni pastir zapiše v zaznamek zastran znanja v keršanskem nauku? In kar je naj imenitnejše pri vsi stvari: po kateri postavi nadzoruje glavarstvo keršanski nauk? Do sedaj se je sploh mislilo, da posvetni predmeti pripadajo svetni oblasti, nauk veri ostane kakor poprej pri duhovščini. Sej postava pravi: „Versko učenje oskerbujejo in pred vsem nadzorujejo cerkvene oblasti.“ Vradnik od cerkvene, k temu kompetentne oblasti ni prejel pooblastenja.

V Krakovem na Poljskem ste 28. avg. prosto pušeni tisti dvé redovnici, ki ste bili zavoljo zmešane redovnice Barbare Ubrikove v zaporu izpraševani. Le bavav pa je menda dogodba, zavoljo ktere so bile cerkvi sovražljivi časniki vse cesarstvo v vihar zagnali, ktero je „Tagbl.“ znanjal kakor „schauderhaftes Verbrechen“ in „Klostergräul.“ Pišejo, da so se vse druge pravljice o samostanih za laži poterdile v vsih ostrih preiskavah. Na zadnje bodo tudi „neverni Tomaži“ spoznali, koliko je tako imenovanim liberalnim časnikom verjeti.

Iz Celovca. (Mestna šola.) Iz celovškega okraja piše nekdo o celovski novi mestni šoli in pravi vmés:

„Ko se je moj... po doveršeni preskušnji iz mestne šole domú vernil, je bilo moje prvo opravilo, nekaj iz dolžnosti, nekaj iz radovednosti opraševati: Zdaj mi pa povej, kaj si se vse učil? — K naj pridnišim se ravno ne šteje, pa deček se je vedil precej dobro odrezati zastran vsega, kar so imeli v šoli. Kadar v kratkem v Celovec pridem, bom pozvedil, kako in kaj prav je s to šolo in koliko moje misli o nji niso prave. Za zdaj pa naj Vam povém, kaj mi neče dopasti — pri vsem tem, da se tolikanj kadí in hvali.“

Povedal mi je deček, da ob delavnikih nimajo šolske maše — le samo o nedeljah in praznikih grejo večji del k Božji službi. To mi ni všeč. Ali mar učencem in učenikom tega razdelka ni treba razsvitljenja z nebés? — Naj se le Bogú služba odpové — in konec je z vso

pokoršino postav in zapoved posvetnih zapovednikov, — naj so si kateri že koli, starši, višji — celo cesar sam je v očeh tacih samobogov le še oseba, s katero se iz milosti poterpljenje ima.

Ker je v verskem oziru vender vse premerzlo in premlačno, ker se dečki le ob nedeljah smejo k sv. maši potruditi, in ker jim po vsih šolah navadne spovedi in obhajila (ob koncu leta) tudi le s priložnostjo na počitnicah ni treba opraviti, torej že prav veliko skerbnih staršev pomišljuje, ali — ali...

Zastran vednosti toži dopisnik, da je viditi preveč bliša. Vredništvo poterjuje, da je opomba zastran šolske maše na pravem mestu, in pristavlja: „Vselej se nam je prav milo delalo in v serce so se nam smilili ljubi mali, kadar smo jih z lastnimi očmi vidili, kako so debelo gledali ali celo zasmehovali učence c. kr. pripravnice za učeničke in gornje realke, ko so le-ti k šolski maši hodili; kako so se potem brez vsega nadzorstva po mostovžih ali stopnicah šolskega stanovanja sem ter tje dervili, ali se pred poslopjem tergali in pahali, na prostem tergu kamničkali, po grabnu, po sprehajališu... kričali. Ali bi ne bilo bolje, da bi bili z družimi učenci pri sv. maši? Slišali smo zavoljo tega tožiti že veliko staršev, oskerbnikov in rednikov. Toda, ako se skupno in čversto na noge ne stopi, utegne tudi prihodnje leto težko bolje biti. Kaki duh je v verskem oziru v ti napravi, kaže tudi to, da kateheta k konferencam ne vabijo, kakor gre, še spraševanjskih dni in ur mu niso naznanili, ter mu je bilo treba to še le iz časnikov zvediti itd.

V Dobu se je bilo zbralo 25. p. m. osem sošolcev, ki so prav lepo, in sme se upati, tudi v svoj dušni prid in v spodbudo zbranega ljudstva praznovali svojo petindvajsetletnico ali sreberno mašo. Opravili ste se naropred pred altarjem dve duhovni uri ali hori. Ker se je bilo zbralo mnogo vernega ljudstva, gre potem pisavec na leco in omeni priložnost te resnobne in lepe slovesnosti ter potem opomni svoje sošolce, da naj jim bo ta shod kakor male duhovne vaje, in naj zato obude pred vsim gnado, ktera jim je bila dana pred 25 leti po pokladanji rok milostljivega škofa; naj se spominjajo pri spominu treh mertvih sošolcev tudi svojih lastnih poslednjih reči; naj si v novič pred oči stavijo podobo pravega duhovna pri altarji, na leci v spovednici; naj posebno delajo dobre sklepe za prihodnje, da zvesti ostanejo svojemu poklicu v današnjih hudih časih; vse to doseči naj pa posebno danes priserčno molijo in prosijo božjega blagoslova za svoje in družih zveličanje. V to molitev je priporočal vso sv. cerkev in njenega poglavarja Pija IX, milostljivega škofa Jerneja, duhovne učeničke in druge duhovne tovarše; pa tudi ranjcega mil. škofa, ranjke učeničke in tri ranjke duhovne sošolce. Opominjal je tudi verne, naj podpirajo z molitvijo svoje duhovne, naj jim zvestobo in zaupanje skazujejo tudi v sedanjih zmedenih časih. Zadnjič opomni, da če ravno se telo stara in se vse na svetu spreminja, naj se ne stara in ne spreminja ljubezen do sv. cerkve, gorečnost za čast Božjo in zveličanje duš, temveč naj bo vedno močna in mlada, kakor ob dnevu zaročitve pred 25 leti! — Zdaj je bila velika maša, med katero jih je nekaj streglo, nekaj pa tihe maše opravljalo. K koncu pri zahvalni pesmi so vzeli vsi goreče sveče v roke v znamenje žive vere, ktera jim sveti že toliko lét in bo z Božjo pomočjo svetila do zadnje ure.

Potem so se slovesno pele velike bilje za ranjke součence in dobrotnike; za njimi je bila peta črna maša in med tem še druge tihe černe maše, in na zadnje „Libera.“ Tri lepe ure so hitro minule za duhovne in za zbrane verne, katerim je delo pripustilo vdeležiti se; še bolj hitro zato, ker je tudi kor prav dobro svojo

logo izverševal. Po dokončani slovesnosti so prijazni g. fajmošter svojim tovaršem lepo okolico nekoliko razkazali in jih potem prav primerno pogostovali. Pri mizi so se prijatli odkritoserčno pomenkovali o preteklih in sedanjih časih, se zadržanih tovaršev spominjali, pa tudi svojih viših ne pozabili. Opravili so na zadnje še vsi skupaj v prijazni cerkvi večernice in ponovili že pred pet in dvajset let storjene obljube zastran živih mertvih součencev, in tako se smé nadjati, da ta slovesni dan ne bo ostal brez dušne koristi, ter bo v dragem spominu ostal vsim pričujočim prijatlom, pa tudi vernemu ljudstvu. Bog daj, in ohrani še mnogo lét vse zveste prijatle, pobožne Dobljane in njih verlega fajmoštra. —a—

Zumberčani, kranjski sosede, menijo napraviti, velikansko prošnjo, da naj se sklenejo s Kranjci, in ne z Madjari.

Iz Ribnice. Mil. knez in škof so obljubili za veliki altar 1000 gl. (Dopis slovesnosti prihodnjič. Vr.)

Od Savine slišimo, da v zadnji seji okrajnega zastopa se je sprejel sklep, naj bi se odpravili vsi kloštri (redovi, samostani), kateri se ne pečajo z bolniki ali s šolami. — Kdo je pa 39 možem dal pravico o duhovskih zadevah svojega ljudstva sklepati? So vas mar ljudje ko okrajne zastopnike zato volili, da imate „cerkvene zборе“ obhajati in duhovske opravila“ verdevati, samostane podirati? Verjemite, da ljudstvo tega namena ni imelo. Vi sami, ki ste morda še naj bolj potrebni „patra“ — v življenji in na smertni postelji, jih zdaj preganjate?! Pa sej take, ki se „z bolniki pečajo,“ bojda hočete velikodušno „pardonirati,“ in bolnih je veliko, kakor sami čutite. (Dopis prihodnjič.)

V Gradcu je od 22. do 25. jul. magdeburški prostoverec Uhlich s svojimi govori hotel ljudi modriti. Znamenit pa je nato spis Rudolfa Haserta, profesorja v Gradcu. Oba moža sta bila poprej protestanta; zdaj je Hasert katoličan in Uhlich prostoverec. Vreden branja in premislika, posebno za slaboverce, je Hasertov članek v graškem „Volksbl.“ (prilog. 21. avg. 1869): „Wer sind die Unvernünftigen? Wer die Unfreien, die Schwarzen?“ s katerim Uhlichu z vso priljudnostjo, pa globoko do kože gre in mu pripoveduje, kako je on, poprej protestanski pastor, zdaj vse v katoliški cerkvi našel, cesar modri išejo in želé.

Pravi mu n. pr.: „Vi hočete, da naj zgine razloček med ljudstvom in olikanimi, da naj se prikaže pravo človeštvo, da naj vera ne bode kakor reč duhovstva. Deržina ena, ki se dobro čuti na celi lepi zemlji. — Pač da, ravno to, kakor nikjer poprej, sem vresničeno našel pri vsih pravih katoličanih; pridite k meni, pokazal vam bom deklie in dečkov, ki so brez učenosti učenejši kakor pa učenjaki, in brez tovaršije z gospôskim svetom bolj olikani kakor le-ti; toda ne „brez“, ampak po dogmi in zakramentu. Tudi kar sicer želite, vse je cerkev vresničevala. Trinoštvo vladarjev kakor neliberalnih strank je strahovala in odpravljala. Kdo je sužnjim okove snemal, kmetom in mestnjanom prostost branil in ženstvo k človeški dostojnosti povzdignil? To spričujejo pravi zgodovinarji Leo, J. Weiss, Hurter, Grörrer in drugi; celo lažniki ne utajujejo.“

V malo versticah Hasert nato neoveržljivo spriča razodenje božje v stari in novi zavezi tako, da tudi pamet se ne more ustavljati in praša nasprotnika: „Ali morete tu govoriti o mnenjih, in da naj si vsak po svojem misli? Um veže in zavezuje, da dvakrat dve je štiri za vsacega človeka. In kdor se svoji pameti ne dá vezati, se poživini; takemu se tudi več ne spodobi govoriti o svobodi vesti, temuč le o vestni samovoljnosti.“

K sklepu nagovarja „Uhlicha, ki je iz protestanta postal nevernik, češ, iz pameti,“ da naj „iz pameti po-

stane katoličan; naj zaverže tistega boga, ki si ga je sam izmislil, prostomišljaškega privatnega boga, in pade naj na kolena „pred živega Boga,“ ki je nebo in zemljo stvaril in tudi njega ljubi. Kakor zgubljeni sin naj pride k svojemu Očetu!

Pelinovec.

O prihodnjem vesoljnem zboru. Sv. Katarina Rokanigi iz dominikanskega reda (umerla 4. kim. l. 1574) napoveduje med drugim, da se jih bo po naslednjem cerkvenem zboru (to je, po zboru tridentinskem) mnogo spreobrnilo, in da se bo prenovila sveta kat. cerkev. „Okoli leta 1533 (tako piše njen življenjepisec) sem rekel Katarini, da se bo v kratkem sošel vesoljni cerkv. zbor (misli je tridentinskega). Odgovorila mi je: „Ta zbor ne bo popolnoma dosegel svojega namena. Zgodilo se bo to še le, ko pride uni sveti papež, o katerem se bodo z veliko gorečnostjo neverniki k sv. veri spreobrnili.“ Kmali po tem govorjenji se je zbral tridentinski zbor (1545), kateri pa je zopet prenehal za nekaj časa, in se sklicoval v razne mesta. Med tem časom je ležala Katarina za smert bolna. Slednjič se je zopet sošel zbor v Trientu, kjer so se že delj časa nemški protestanti pričakovali. Le-ti niso prišli, vendar so se prav imenitne reči sklenile in zaželeno sprava s cerkvijo se še ni zgodila. Ko se je obhajal konec vesoljnega zbora, in to med najlepšimi upi, ostala je Katarina terdno pri svojem menji, rekoč: „Velik razdor v cerkvi se ne bo odpravil s tim zborom, zmeta se bo še le razširjala do tistega časa, ko se bo cerkev zopet prenovila.“ (N. Tir. St.)

Bolna Evropa. Fontenelle, že prav prav star, je bil na smertni postelji. Zdravnik ga praša, kako se ima? „Je ne sens qu' une difficulté d' être,“ je bil odgovor. To je: „Le samo to težavo čutim, da živim.“ To vam je tudi bolezen Evropina. Kralji čutijo le to težavo, da kraljujejo; ministri čutijo le to težavo, da vladajo; sodnije čutijo le to težavo, da pravico delajo; ljudstva čutijo le to težavo, da pokoršino skazujejo, plačujejo in živé. To je bolezen starosti. Živečnost se manjša, moči že pešajo, smert se bliža. Evropa je potrebna, da se premladi, v novo vkervi s katoliško resnico: in v ta namen ji Bog pošlje vesoljni cerkveni zbor. Učen francoski pravdosrednik, g. Du Boyl, je ravnokar na svitlo dal bukve „O družbinskem vplivu cerkvenih zborov,“ — in prav velik bode vpliv nastopnega zbora. Kralji in narodi bi ga morali pospeševati po vsih potih, zakaj eni in drugi bodo iz njega dobivali veliko lahko živeti. (Unità catt.) —

V novi éri batine profesorjem od študentov. V Neapelnu so 12. julija imeli študenti viših šol perve preskušnje in so jih dokončali s tim, da so svoje učnike preteпали. „Unità“ pripoveduje, da v samih 3 dneh so imeli študenti odgovoriti na naj težji prašanja iz modrovstva, zgodovine, matematike in fizike. Komentirati jim je bila „Divina commedia“ Dantova, „spevi“ Petrarkovi, „Storie fiorentine“ Makijavelove, Ciceron, Tit Livij, Virgilij, Horacij in „Anabasijs“, „Ciropeidia“ Ksenofontova. Bilo jim je pojasniti pomen in lepota oddelka, ki ga bodo brali, seči v splošnje premišljevanja o pisatelju, narodnem slovstvu in umetnosti.

V modroslovji jim je bilo goričevati o človeški vesti, živalskih občutkih, o delavnih in terpevnih zmožnostih, o nagonih in „apetitih“ (pa ne ministerskih in poslanških), o vzorih, soditvah, sklepah, o naj višjih umovnih aksijomih, o analizi in sintezi, o skušnji in poskušnji (sull' esperienza e sull' esperimento), o indukcijah in dedukcijah, o djavnih duhovnih činih, o korelativnih pojmovih dolžnosti, o vesoljnem človeškem občinstvu, o

politiških in družinskih družbah, o sedežu pravice, o pravih juridiške prostosti in posestva.

Enako vse dalje tudi v družih tvarinah — na dolgo in široko. Te in take reči bi bili morali vediti golobradovčki italijanskega kraljestva, kateri so pa pokazali, da kaj družega bolje vedó kakor to, kar gg. profesorji od njih tirjajo. Ko se jim precej prvi dan greščine prestava in poznamenovanje ne sponaša, začno z nogami praskati, eden gre prašat učitelja stražnika in dobi neprijazen odgovor, češ, kdor ne zna ali noče predstavljati, naj gre. Zdaj se pokaže razdražena laška togota; vsi v enem hipu zrojijo po koncu, tergajo naloge, prekucujejo mize, pretepajo učnike!

„Unità“ pravi: Hudo so storili študentje s tolikim udelovanjem; in šaljivo pristavlja, naj bi bili raji tekli v Florencijo in naložili ministru očitnega poduka, da naj poprej sam na postavljene prašanje odgovori. Gotovo bi se bil opekel revež Bargoni, in potem bi bili zamogli reči: — Kaj? vi hočete, da naj ubogi mladenči vedó to, česar ne zna Minerva italijanskega kraljestva? —

Ali je „sveti“ Hus? „Čeh“ je dokazal, da ga ni ne cerkev in ne zgodovina za svetega spoznala. Kdo pa tedaj ga je za tacega priznal, ker se njemu na čast roma v Kostnico, na betlehemski terg, v Husinec? „Nekoliko našincev,“ pravi Čeh, „od katerih bi gotovo tudi sam Hus ne želel za svetega razglašen biti.“ Zavoljo tega ne vé „Čeh,“ čemu bi hodili njemu na čast popotovat. Kako bi hodili katoličani preslavljat učenika („mistra“), kateri je kazil nauk nebeskega Učenika? To bi se reklo očitno zoper besede sv. Pavla, kateri je pisal: „Prosim vas pa bratje, ogibajte se teh, kateri delajo ločenje.“

Katolicanom iškarijotovičem celo proteštanska „Reform“ sem ter tje naredi prav občutljivo pridigo. Tako n. pr. piše: „Kdor je odmenil ostati na katoliški podlagi, pri tem pa si po svoji volji in lastni glavi vrvnati posebno katoliško cerkev, ta naj zanesljivo naj prvo vé, da bode ga Rim obsodil. Rimski cerkvi, temu staremu, velikemu, po vsem svetu razgranzjenemu društvu ne moreš po pošteni poti odrekati pravice, katero mora tirjati in ohraniti vsako društvo, in sicer zahtevati, da vsaki ud spolnuje društvene pravila. Ne spodobi se v resnici biti družnik, v postavah društva pa hoteti po svoji volji to zavreči, uno obderžati. Kdor ni voljan spolnovati pravil, naj v društvo ne stopi, ali pa naj sam stopi iz njega.“

Tudi sovražnike vesoljnega zbora Žuzelka po zasluženji šiba in pravi vmes: „Sramota je za liberalizem, ko psevdoliberalci hočejo rimski koncil s tim odverniti, da bi vlada vsaktere dežele zabranila škofom iti na vesoljni zbor. Je kali to „svobodna cerkev v svobodni deržavi?“ —

Utepanje. Znano je še, kako nemilo in gerdo so pred nekaj časom iz bolnišnice Videmske na Dunaju redovnice pregnali. Prišlo pa je zdravnikom maševanje za petami, ker vsaktere neprijetnosti imajo s strežništvom. Ravnokar ste bile dve strežnici vsaka na šest mesecev v težko ječo obsojeni, ker ste merliče ropale.

Razgled po svetu.

V Pragi, kakor „Čeh“ piše, se je bojda napravila družba usmiljenih samarijanov iz katoliških kristjanov (!), protestantov in judov, — se vé, iz tacih, katerih nobeden ni svoji lastni veri véren. In kaj ta družba namerja? Njen namen je: izvabljeti bogoslovce iz bogoslovja in redovnike iz samostanov! Tedaj antikristi in lažnjivi preproki v ovčjih kožah! Ne vé se, koliko je na tem resnice, gotovo pa je, da frajmavrarji ter iškarijoti išejo

cerkvi škodovati, kjer in kolikor morejo; torej velja vsim povsod: „Varite se lažnjih prerekov!“ —

Kralji ga bodo molili. Iz Landshuta se piše v „Volksbota“, kako je kralj Ludovik II. ondi v kapeli na gradu bil pri sv. maši, od ondod šel peš v gornje mesto k spominku svojega prednika Ludovika bogatega, ki je vstanovil vseučiliše v Ingoldstadtu, ki je bilo pred 40 leti v Manokovo prestavljeno. Med potjo je srečal duhovna, ki je bil s sv. Rešnjim Telesom na potu k bolniku, je pokleknil in se pokrižal. Obiskal je tudi cerkev sv. Duha, kjer so bile ravno večernice, neka mestnjanka se mu je umaknila, da je v klop sedel ter je ondi ostal do konca v naj večji pobožnosti. — Lepo in hvale vredno je osebno kraljevo spolnovanje cerkvenih dolžnost; pa še vse lepši bi bilo, ko bi jih spolnovala tudi kraljeva vlada spoštujeje cerkvene pravice, ne zaganjaje se prederzno v vesoljni cerkveni zbor. Častiljivo je, ko kralj pred živega Boga poklekne, če je pa njemu bolj zaslužljivo kakor beraču in revežu (morda včasih zavoljo večega zatajevanja), to je Bogu znano: dolžna sta oba enako, in prav reven zanič karnež je vsak kristjan, kateri iz strahu pred ljudmi ali pa iz nemarnosti pred sv. Reš. Telesom ne poklekne. Čudno je, — prav čudno, da ravno gospóski in višjih stanov ljudje tako neradi pred sv. Reš. Telesom poklekujejo, — ravno kakor da bi v gospóski suknji tisti lucifer svoj „kvartir“ imel, ki se je bil prvi zoper Boga spuntal. Napuh je po pravici prvi med poglavitnimi grehi, — in reveži, ki se ga ložej kot bogati obvarujejo, se v evangeliju blagrujejo. —

Razne novice. Gospá iz visokega angleškega plemstva lady-Muray je prestopila v katoliško cerkev. — Na Badenskem je bila že pred nekaj časom cerkev iz šole veržena, duh nevere in razuzdanosti se je zmagovito vanjo vgnjezdil, zdaj pa že sad zori, pravijo „Novi tirol. glasi.“ Vere in spodobnosti je zmiraj manj pri mladem ljudstvu; s tem zginja tudi ljubezen do domovine, izdajavci so ravno v krogu tistih, ki vživajo novošegno oliko. Celó vede in učenosti je neutajljivo zmiraj manj, ako prav so ravno s tem liberalni tako nezmerno bahali pri šolskih notarijah. Obljube liberalcev so se za laži razodele. Tisti, ki so se dali speljati, preslepjeni od trajmavrarjev, in zdaj resnico vidijo, tirjajo svoje pravice, in ravno zaničarno gospodarstvo in počenjanje mavtarjev močno pomnožuje katoliško stranko. — Tudi Prusijo so hotli speljati k brezverskim šolam, toda vlada je bila odveč previdna, da bi kaj takega dopustila v škodo države same. Bogočastni minister se je temu čersto ustaval, in Prusija, katero avstrijsko časništvo ko „intelligenzstaat“ preslavljuje, ima konfesionalne ali vérske šole. — Na Parskem je minister Hohenlohe na čelu — pa najberže tudi že na kraji. To je tisti mož, ki je hotel evropejske dvore zoper vesoljni cerkveni zbor na noge spraviti. Podpiral je tudi z vsimi pomočki počenjanje zoper keršansko šolo. Blizo 2000 prošenj je bilo prišlo zoper ločenje od cerkve in le par stotin za ločenje; vendar je vlada le to manjšino za parsko ljudstvo predložila zboru, kateri je res ločitev izrekel. Ali zbornica državnih svétnikov je bila družih misel in je glasovala zoper vlado, in šolska postava ni bila poterjena. Med tem je bil deželni zbor razpušen. Ljudstvo, že davno naveličano zaničarnega liberalnega gospodarstva, je volilo svoje prave zastopnike, ki bodo tudi sedanjemu ministerstvu konec storili, ko se snidejo. Le ko se katoliško ljudstvo oserči in moško po svojem prepričanji voli svoje može v zastopništvo, potlej je bolje. (Neue Tir. Stim.) — Med sodnijskimi zdravniki in vodjem tiste norišnice, v kateri je zmešana Barbara Ubrikova, je vstal razpor, blezo

zavoljo preobilnih opazovanj, in kakor „Presse“ piše, je vodja zdravnike prašal: „če še ne vedó, da je Barbara Ubriková nóra?“ — Govori se, da je sultan eni vojnih bark povelje dal, katoliške škofo na cerkveni zbor v Rim peljati. O nekterih keršanskih vladah se pa celo govori, da škofov ne mislijo iz dežele pustiti na zbor! Ob času „griževne“ svobode je tudi to mogoče. — Nadškof Manning je v Londonu v okraju Kensington-u blagoslovil novo katoliško cerkev, ki je zidana v spomin kardinala Wisemana in ima služiti za začasno stolnico vestminsterske škofije. Še 4 drugi škofje, veliko duhovstva in katoliškega plemstva je bilo pričujočega. — V jezeru pri Cleveland-u v Ameriki sta undan utonila bogoslovca Dachmann in Kaester; prvi je imel že posvečen biti. Čoln se je preobernal in ju pogreznil; žalost za njima je velika. — V novem Orlean-u je brat svojo sestro s silo odpeljal iz samostana; po postavi bi bil mógel v ječo priti, da je pa brata te nesreče obvarovala, je šla odpeljana začasno k svojim staršem. Tako se je maševala za krivico. — V Springfield-u je fajm. O'Sullivan umerl 16. jul. za kolero. — Dunajski srenjski odbor je sklenil prositi ministerstvo, da naj se kloštri pod neprenehljivi in naj ojtrestjši državni nadzorni in preiskavni stan denejo. Glavno mesto cesarstva s takim „večnim obsednim stanom kloštrov“ hoče blezo pokazati, kaj je „glavni kapitel“ njegove grintave svobode. Pričakujmo peticije od ravnopravnega dunajskega mestnega zastopništva, da naj se tudi za srenjske odbore vélikih mest ravno taki železen jarem skuje. — Poljci neki namerjajo v svoji opoziciji s Čehi zediniti se. 27. avg. je knez Sapieha v Levovu nasvetoval, da naj se v ta namen poslanstvo odpravi v Prago, in predlog je bil sprejet z veliko pohvalo. —

Iz Ljubljane. Pri včerajšnjem shodu slov. Matices so izvoljeni ti-le gg. odborniki: Peter Kozler, Iv. Vilhar, dr. L. Toman, dr. Jern. Zupanec, Fr. Sovan; — dek. Fr. Kosar, dr. Greg. Krek, Fr. Erjavec, pl. Ant. Gariboldi, Božid. Raič, dr. Jan. Serbec, Dav. Terstenjak. — Častni udje so izvoljeni gg.: Joan Veselj — Koseski, Fr. Ladisl. Rieger in korar dr. Franjo Rački.

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofii. G. Jož. Hostnik, bogoslovec je umerl 26. avg. v Šmartnem pri Litiji. R. I. P. — Naslednji čč. gg. so tako-le postavljeni: Jan. Ažman pride iz Kočevja k M. D. v Polje; Fr. Švajger, sem. duh., na njegovo mesto v Kočevje; Mat. Perjatelj, novoposvečenec, tudi v Kočevje; Ant. Lušin, novoposveč., v Selce; Jož. Pekovec, novoposv., v Selce; Ulrih Zupan, kaplan v Suhorji, gre za administr. v Leskovicu; Jož. Lukanec, duh. pomoč. v Preserjih, gre v Suhorje; Damij. Pavlič od sv. Trojice v Preserje; Jan. Vesel iz Polján k sv. Trojici; Feliks Knific iz Lašič v šent-Vid pri Zatičini; Lorenc Gerjol iz Doline v Lašice; Moric Goslar iz starega Loga k sv. Križu pri Teržiči; Ant. Hočevnar, sem. duh., v stari Log na Kočevskem; Jan. Berlic, novoposv., v Kamno gorico; Peter Mohar od št. Petra pri Novem mestu v šentjernej; Fr. Kunstelj iz Rudolfovega v Šempeter; Fr. Cirar iz Gorij v Rudolfovo; Juri Jaklič, sem. duh., v Gorje; Primož Jan z Jesenic v Naklo; Šim. Žužek iz drage na Jesenic; Val. Pečnik iz škofje loke v Drago; Jak. Kalan, novoposv., v Škofjo loko; Ant. Domicelj iz Šmarije v Sorico.

Dobrotni darovi.

Za oropano cerkev na Čatežu. Neka oseba 2 gld. — Neki kmetič 39 kr.